

Національна
академія наук України

Інститут
української археології та джерелознавства
імені М.С.Грушевського

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ
MYKHAILO HRUSHEVSKY DIGITAL ARCHIVES

Видавництво "Світ"

<http://svit.gov.ua/>

Михайло ГРУШЕВСЬКИЙ

ТВОРИ у 50 томах

Видавнича рада:

Борис ПАТОН — голова
Любомир ВІНАР • Іван ДРАЧ • Аркадій ЖУКОВСЬКИЙ
Іван КУРАС • Володимир ЛИТВИН • Олексій ОНИЩЕНКО
Омельян ПРІЦАК • Френк СИСИН • Ярослав ЯЦКІВ

Головна редакційна колегія:

Павло СОХАНЬ — головний редактор
Ярослав ДАШКЕВИЧ — заст. головного редактора
Ігор ГИРИЧ — відповідальний секретар
Геннадій БОРЯК • Віктор БРЕХУНЕНКО • Іван БУТИЧ
Сергій БЛОКІНЬ • Василь ДАНИЛЕНКО • Микола ЖУЛИНСЬКИЙ
Олександр КУЧЕРУК • Олександр МАВРІН • Ігор МЕЛЬНИК
Надія МИРОНЕЦЬ • Юрій МИЦИК • Всеволод НАУЛКО
Руслан ПИРИГ • Валерій СМОЛІЙ • Ольга ТОДІЙЧУК
Василь УЛЬЯНОВСЬКИЙ • Ярослав ФЕДУРУК

Михайло ГРУШЕВСЬКИЙ

Том 6

Серія
ІСТОРИЧНІ СТУДІЇ ТА РОЗВІДКИ
(1895–1900)

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ
MYKHAILO HRUSHEVSKY DIGITAL ARCHIVES

ЛЬВІВ
ВИДАВНИЦТВО
«СВІТ»
2004

ББК 63.3 (4 УКР)
Г91

*Видано за підтримки Президента України
на замовлення Державного комітету
телебачення і радіомовлення України
за Програмою випуску
соціально значущих видань*

*Затверджено Вченою радою
Інституту української археографії та джерелознавства
імені М.С.Грушевського НАН України*

Упорядник Мирон КАПРАЛЬ
Передмови — Я.ДАШКЕВИЧ, М.КАПРАЛЬ

Автори коментарів: М.Бандрівський, С.Білокінь, В.Брехуненко,
М.Капраль, Я.Книш, П.Кулаковський, О.Мельник,
Я.Мельник, Ю.Мицик, О.Моця, С.Панькова,
О.Русина, А.Тимошенко

Видавництво "Світ"

<http://svit.gov.ua/>

ISBN 966-603-223-6
ISBN 966-603-367-4 (т. 6)

- © Інститут української археографії та джерелознавства імені М.С.Грушевського НАН України, 2004
- © Видавництво «Світ», дизайн та художнє оформлення, 2004
- © Передмови Я.Дашкевич, М.Капраль, 2004
- © Коментарі, автори, 2004

РОЗДІЛ V

НЕКРОЛОГИ

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ (А. СКАЛЬКОВСЬКИЙ, Е. КУНІК, В. ЯСТРЕБОВ)

Українсько-руська наука понесла останніми місяцями знову кілька значних страт.

В Одесі в кінці грудня вмер на 91-м році життя найстарший з українських істориків сучасних і минулих — Аполон Скальковський; волинець родом, правник по освіті, він служив в канцелярії губернатора Одеси, і там дістав з уряду поручення зайнятися історією й археографією краю*. Розбираючи місцеві архіви, зібрав він цікавий архівний матеріал з останніх двох століть і використав в численних працях по історії Новоросії й козаччини XVIII в.; з них важнішими були: “Хронологическое обозрение истории Новороссийского края” (1836—1838), “Первое тридцатилетие г. Одессы” (1837), “История Новой Сечи или последнего Коша Запорожского” (1841), друге (удвоє побільшене) вид[ання] 1844, 3-є вид[ання] — 1885; “Наезды гайдамак на Зап[адную] Украину” (1845); найважливішим, досі цінним утвором лишилася його “Історія Нової Січі”, завдяки використаним в ній недрукованим досі архівним матеріалам*. Найбільш інтенсивна діяльність небіжчика в сфері історії припадає на 30—40-і рр.; пізніше він став директором новоросійського статистичного бюро й віддав статистиці — результатом сих занять був “Опыт статистического описания Новороссийского края” (1850 р. і далі). В 80-х і 90-х рр. він містить знову ряд дрібніших розвідок і матеріалів по історії XVIII в., головню в “Киевской старине” (1882—1891)*, й інших виданнях: “Ф. Орлик и запорожцы”, “Как судили и рядили в Сечи Запорожской”, “Секретная переписка Коша Запорожского” і т. ін.

В Петербурзі помер в січні на 85 р. життя член Петербурзької академії Ернст (Аріст) Кунік; родом із Шлеска, 1839 р. перенісся він до Росії й, діставши місце в Академії, віддався студіям з давньої руської історії; спеціальністю його було варязьке питання, і по смерті Погодіна був він нестором і головою норманістів. Головною його працею була й лишилася його стара “Berufung der schwedischen Rodsen”, I—II (1844)*, що зісталася й досі найповнішим підручником норманської теорії. Його дальша наукова діяльність пішла головню на оборону й підпирання науковими аргументами сеї теорії; він неутомно шукав і студіював в сім напрямі давні літератури; цілий ряд його праць присвячено студіюванню з норманського становища пам’яток IX—X і дальших віків, що дотикалися руської історії (амастрідська й сурозька легенда*, записка готського топарха, листи папи Ніколая, звістки Ібрагима ібн Якуба, аль Бекрі, джерела про каспійські походи Русі* і т. ін.). Взагалі він багато працював і публікував як в сій справі, так і в деяких

інших питаннях і галузях — руської хронології, нумізматики і т. ін., й сі дуже численні його праці, публіковані головню в виданнях Петербурзької академії, мають цінність завдяки значній ерудиції автора, хоч не визначаються оригінальністю ідей і виводів, а прокрустове ложе норманської теорії, що до нього приладжував він свої виводи, не раз мстилося на них. Взагалі він був дуже добрим ерудитом і неумтомним робітником на ниві початкової історії Русі.

З Єлісаветграду одержали ми звістку про особливо болючу, бо дуже передчасну втрату — В.Ястребова, учителя реальної школи в Єлісаветграді. Небіжчик займав поважне місце на полі української археології, етнографії й фольклору, був діяльним співробітником Російської археологічної комісії* й наукових видавництв російської України — “Киевской старини”, видань Одеського історичного і істор[ико]-філологічного тов[ариства]* й ін[ше], був співробітником і наших “Записок”*. На полі української археології заслужився особливо своїм “Опытом топографического обозрения древностей Херсонской губ[ернии]”* (1894), на полі етнографії — “Материалами по этнографии Новороссийского края”* (1894); по українській етнології дав він кілька дрібних, але цінних статей, головню в “К[иевской] старине” (про молодечі громади, короваї, писанки* й і[нше]). Перетяження й нервові роздражнення від кількох років уже перепиняло його наукову роботу й привело його нарешті до психіатричного шпиталю, де він і умер (в Херсоні), полишивши щирий жаль по передчасно страченім робітнику.

Посмертні згадки (А.Скальковський, Е.Кунік, В.Ястребов)

Публікується за виданням: *Грушевський М.* Посмертні згадки (А.Скальковський, Е.Кунік, В.Ястребов) // ЗНТШ. — Львів, 1899. — Т. XXVII. — С. 16–18. Автограф некролога зберігається в: ЦДІАУЛ. — Ф. 401, оп. 1, спр. 47, арк. 17–19).

Скальковський Аполлон Олександрович (13 (01) 01.1808, Житомир — 09.01. 1899 (29.12. 1898), Одеса; похований на Старому (першому) християнському цвинтарі, могила не збереглася) — український історик, археограф, статист, економіст, етнограф, письменник.

Бібліографія праць А.Скальковського: Скальковский Аполлон Александрович. (По поводу девяностолетия его жизни) // Киевская старина. — К., 1898. — № 1. — С. 156–159; *Хмарський В.М.* А.О.Скальковский — археограф. — К., 1994. — С. 29–32; Систематический указатель журнала “Киевская старина” (1882–1906). — Полтава, 1911; *Андрієвський О.* Бібліографія літератури з українського фольклору. — К., 1930. — Т. 1.

Література: Архів Коша Нової Запорозької Січі. Корпус документів. 1734–1775. — К., 1998. — Т. I. — С. 5–23; Архів Коша Нової Запорозької Січі: Опис справ. 1713–1776. 2-ге вид., доповнене і виправлене. — К., 1994. — С. 5–9; *Боровой С.Я.* А.А.Скальковский и его работы по истории Южной Украины // Записки Одесского археологического общества. — Одесса, 1969. — Т. I (39). — С. 175–186; *Маркевич А.И.* Аполлон Александрович Скальковский // Записки Одесского общества истории и древностей. — Одесса, 1900. — Т. XXII–XXIV: Некрологи. — С. 23–42; *Хмарський В.М.* А.О.Скальковский — археограф. — К., 1994; *Його ж.* Скальковский Аполлон Олександрович // Українські архівісти. Біобібліографічний довідник. — К., 1999. — Випуск I (XIX ст. — 1930-ті рр.). — С. 303–305; *Швидько Г.К.* А.О.Скальковский та його “Історія Нової Січі...” // *Скальковский А.О.* Історія Нової Січі, або останнього Коша Запорозького. — Дніпропетровськ, 1994. — С. 3–16.

с. 575 ... дістав з уряду поручення зайнятися історією й археографією краю — в історичній літературі утвердилася думка, що А.Скальковський почав займатися історією за завданням графа М.Воронцова. Підставу для цього подала авторська передмова до його першої праці “Хронологическое обозрение истории Новороссийского края”. Насправді, як свідчить власноручна записка А.Скальковського новоросійському і бессарабському генерал-губернаторові графу М.Воронцову, датована 1834 р., ініціатива обстеження місцевих архівів і складання на їхній основі історії Південної України належить самому історикові (див.: *Швидько Г.К.* А.О.Скальковский та його “Історія Нової Січі...” — С. 5).

... цінним утвором лишилася його “Історія Нової Січі”, завдяки використанню в ній недрукованим досі архівним матеріалам — ця праця була фактично першим в історіографії синтетичним ґрунтовним дослідженням історії Запорозької Січі і засвідчила важливість розробки даної теми. Передрук праці (за третім виданням): *Скальковский А.О.* Історія Нової Січі, або останнього Коша Запорозького / Передмова і коментар Г.К.Швидько, переклад з російської Т.С.Завгородньої. — Дніпропетровськ, 1994.

В 80-х і 90-х рр. він містить знову ряд дрібніших розвідок і матеріалів по історії XVIII в., головню в “Киевской старине” (1882–1891)... — у ці роки на сторінках “Киевской старини” з’явилася 15 праць А.Скальковського. Серед них були як історичні розвідки, так і археографічні публікації (див.: *Хмарський В.* Листи А.О.Скальковського до Ф.Г.Лебединцева // Київська старовина. — К., 1997. — № 5. — С. 103–104). Серед них і названі М.Грушевським праці: Филипп Орлик и запорожцы (1882. — № 4. — С. 106–132), Как судили и рядили в Сечи Запорозькой (1886. — № 3. — С. 604–621), Секретная переписка Коша Запорозького (1734–1763) (1886. — № 2. — С. 327–349). Про мотиви співпраці з часописом, яка повернула А.Скальковського до написання історичних праць, див.: *Хмарський В.* А.О.Скальковский і журнал “Киевская старина” // Історико-літературний журнал. — Одеса, 1995. — № 1. — С. 9–11.

Кунік Аріст Арістович (Ернст-Едуард, 14(02).10.1814, с. Грановиця, поблизу м.Люера у Пруській Сілезії, Німеччина — 30(18).01.1899, Петербург; похований на Смоленському лютеранському цвинтарі) — російський історик.

Бібліографія праць А.Куніка: Императорская академия наук. 1889—1914. — Петроград, 1915. — Т. III: Материалы для биографического словаря действительных членов Императорской академии наук. — Ч. I: А—Л. — С. 364—374.

Література: Васильевский В.Г. А.А.Куник. Некролог // Известия Императорской академии наук. — СПб, 1899. — V серия. — Т. X. — № 3. — С. XV—XXV; Вольтер Э.А. Академик А.А.Куник (биографическая заметка к его портрету) // Русская старина. — 1899. — Т. 98. — С. 365—370.

... *Головною його працею була й лишилася його стара "Berufung der schwedischen Rodsen", I—II (1844)...* — повна назва праці: Die Berufung der schwedischen Rodsen durch die Finnen und Slaven. Eine Vorarbeit zur Entstehungsgeschichte des Russischen Staates. — St. Petersburg, 1844—1845. — Vols. 1—2.

... *амастрідська й сурозька легенда...* — йдеться про праці: Der Raubzug und die Bekehrung eines Russenfürsten, nach der Biographie des Bischofs Georg von Amastris // Bulletin de la Classe des sciences historiques, philologiques et politiques de l'Académie impériale des sciences de Saint-Petersbourg 3 (pour 1845—46, 1847). — Т. III. — № 3. — P. 33—48); Ergänzende bemerkungen zu den Untersuchungen über die Zeit der Abfassung des Lebens des hl. Georg von Amastris. Ein Beitrag zur Aufklärung der russisch-byzantinischen Chronologie des 9. Jahrhunderts // Mélanges russes, tirés du Bulletin de l'Académie impériale des sciences [vol. 27 (1881): 338—62]. — St. Petersburg, 1886. — Vol. 5. — P. 8—42.

... *записка готського топарха... джерела про каспійські походи Русі...* — йдеться про праці А.Куніка: О записке готського топарха. (По поводу новых открытий о Таманской Руси и Крымских готах) // Записки Императорской академии наук. — СПб, 1874. — Т. XXIV. — Кн. 1. — С. 61—160; Заметка об описании славянских земель, составленном Ибрагимом Ибн-Якубом // Записки Императорской академии наук. — СПб, 1874. — Т. LXIII. — Кн. 2. — С. 221—223; Известия ал-Бекри и других авторов о Руси и Славянах. Ч. I. Статьи и разыскания А.Куника и барона В.Розена // Записки Императорской академии наук. — СПб, 1878. — Т. XXXII. — Кн. 2. — Приложение № 2; Отзыв о соч. Б.Дорна: Каспий. О походах древних русских на Табаристан, с дополнительными сведениями о других набегах их на побережья Каспийского моря // Записки Императорской академии наук. — СПб, 1895. — Т. XXVI. — Приложение № 1.

Ястребов Володимир Миколайович (18(06).07.1855, с.Крива Лука Самарської губ. — 02.01.1899 (21.12.1898), Херсон) — український етнограф та археолог. Співпрацював з Петербурзькою археологічною комісією, за дорученням якої з кінця 1880-х рр. проводити розкопки пам'яток у Херсонській губернії. Листувався з багатьма відомими вченими: Ф.Вовком, О.Бобринським, М.Кондаковим та ін. У ЦДІАУК збереглися листи В.Ястребова до М.Грушевського: ф. 1235, оп. 1, спр. 865, с. 1—8 (4 листи за 1895 р.); спр. 873, с. 171—174 (лист за 1895 р.).

Бібліографія праць В.Ястребова: Андрієвський О. Бібліографія літератури з українського фольклору. — К., 1930. — Т. I; Императорское московское археологическое общество в первое пятидесятилетие его существования (1864—1914 гг.). — М., 1915. — Т. 2. — С. 249; Систематический указатель журнала "Киевская старина" (1882—1906). — Полтава, 1911.

Література: Владимир Николаевич Ястребов. (Некролог) // Киевская старина. — К., 1899. — № 10. — Отд. I. — С. 121—126; Бракер Н. Володимир Миколаевич Ястребов. (До тридцятих роковин смерті) // Україна. — К., 1929. — Березень—квітень. — С. 80—91; Л.Ч. Володимир Ястребов. (Некролог) // ЗНТШ. — Львів, 1899. — Т. XXIX. — С. 1—4; Сумцов М.Ф. Современная малорусская этнография. В.Н.Ястребов, С.А.Чернявская, М.Ф.Комаров // Киевская старина. — К., 1895. — № 5. — Отд. I. — С. 186—198; Ястребов Владимир Николаевич // Императорское московское археологическое общество в первое пятидесятилетие его существования (1864—1914 гг.). — М., 1915. — Т. 2. — С. 425.

с. 576 ... *був діяльним співробітником Російської археологічної комісії...* — йдеться про Петербурзьку археологічну комісію, з якою В.Ястребов за посередництвом професора

М.Кондакова найплідніше співпрацював. У 1893 р. комісія видала найвагомішу археологічну працю вченого “Лядинский и Томниковский могильники Тамбовской губернии” (детально див.: *Бракер Н.* Володимир Миколаєвич Ястребов. — С. 86–88).

... видань *Одеського історичного і історико-філологічного тов[ариства]*... — в “Летописи Историко-филологического общества при Императорском Новороссийском университете” В.Ястребов видрукував працю “Материалы по этнографии Новороссийского края” (1894. — Т. II) та замітку “О значении памятника В.И.Григоровичу для местного общества” (1894. — Т. III. — Вып. II. — С. 83–85).

... був співробітником і наших “Записок” — відомості про співпрацю з ЗНТШ подано також у некролозі “Володимир Ястребов” (ЛНВ. — 1899. — Т.VII. — Кн. IV. — С. 67–68) із зазначенням публікації: “В VII томі наших “Записок” надрукував він широку і дуже цінну критику монументального видання Бобринського “Курганы м.Смелы”. Ця рецензія в ЗНТШ (1895. — Т. VII. — С. 1–8) була подана під криптонімом “М.А.”.

... заслужився особливо своїм “Опытom топографического обозрения древностей Херсонской губернии”... — праця була опублікована в “Записках Императорского Одесского общества истории и древностей” (1894. — Т. XVII) та видрукувана окремою відбиткою. Рецензію на працю подав М.Грушевський (ЗНТШ. — Львів, 1895. — Т. V. — С. 1–3).

... на полі етнографії — “Материалами по этнографии Новороссийского края”... — під назвою “Материалы по этнографии Новороссийского края, собранные в Елисаветградском и Александрийском уездах Херсонской губернии: I. Суеверия и обряды. II. Легенды, сказки и рассказы” праця вийшла в “Летописи Историко-филологического общества при Императорском Новороссийском университете” (1894. — Т. II) та окремим виданням (Одеса, 1894). Рецензію на працю подав В.Гнатюк (ЗНТШ. — 1895. — Т. VI. — С. 48–60).

... про молодечі громади... писанки... — йдеться про статті: Новые данные о союзах неженатой молодежи на юге России // Киевская старина. — К., 1896. — № 10. — С. 110–128; Свадебные обрядные хлебы в Малороссии // Киевская старина. — К., 1897. — № 11. — С. 281–288; Несколько слов о писанках // Киевская старина. — К., 1895. — № 4. — С. 5–8.

С.П.

Микола Гулак. Посмертні згадки

Публікується за виданням: *Грушевський М.* Микола Гулак. Посмертні згадки // Літературно-науковий вістник. — Львів, 1899. — Т.VIII. — Ч. II. — С.131–135.

Гулак Микола Іванович (1822, Золотоніський пов. Полтавської губ. — 07.06. (26.05.)1899, Єлизаветполь, тепер Гянджа, Азербайджан) — літературознавець, громадський діяч, дослідник історичних, правових та культурних проблем стародавніх слов'ян і народів Кавказу, педагог.

Бібліографія праць М.Гулака: Гончарук П.С. Просвітник дружби та співробітництва народів. — К., 2002. — С. 110–111.

Література: Гончарук П.С. Просвітник дружби та співробітництва народів. — К., 2002; *Його ж:* Засівач доброго, розумного, світлого (до 180-річчя від дня народження кирило-мефодіївця, вченого-енциклопедиста М.І.Гулака // Київська старовина. — 2003. — № 2. — С. 114–132; *Його ж:* Історичні погляди кирило-мефодіївців. — К., 2002; *Єгізаров І.С.* Пам'яті моїх учителів і керівників М.І.Гулака, А.П.Загурського та О.О.Навроцького // Наше минуле. — 1918. — № 1. — С. 47–48; Кирило-Мефодіївське товариство: Збірник документів і матеріалів. В 3-х т. — К., 1990; *Поракішвілі Нодар.* М.І.Гулак і грузинська культура // Райдужними мостами. — К., 1968. — С. 36–41; Матеріали до історії Кирило-Мефодіївського братства: признання кирило-мефодіївців // Збірник пам'яті Т.Шевченка (1814–1914). — К., 1915; *Міяковський В.* Микола Гулак // Шевченко та його доба. — К., 1926. — Збірник другий. — С. 114–153; *Семевский В.* Николай Иванович Гулак (1822–1899 гг.) // Галерея Шлиссельбургских узников. — СПб, 1907. — Ч. I. — С. 37–55.

З М І С Т

<i>Я. Дашкевич</i> . Михайло Грушевський наприкінці XIX ст.	I
<i>М. Капраль</i> . Від упорядника	XIV
Розділ I. АРХЕОГРАФІЧНІ ПУБЛІКАЦІЇ, ПЕРЕДМОВИ	1
Виймки з жерел до історії України-Руси: до половини XI віку	3
Опись Львівського замку р. 1495	144
Метрика Самбірська. Подробиці з історії відносин релігійних	154
Кілька духовних віршів з Галичини	161
Співаник з початку XVIII в.	175
Описі Ратенського староства з 1500—1512 рр.	259
До історії “руського обряду” в старій Польщі	292
До історії “руського обряду” в давній Польщі	294
До питання про правно-державне становище київських князів XV в.	301
Матеріали до історії козацьких рухів 1590-х рр.	305
Кілька документів з життя Забузької Русі XVI в.	333
Передмова [до т. I “Етнографічного збірника”]	343
Передмова [до т. II “Етнографічного збірника”]	345
[Передмова до т. XIX “Руської історичної бібліотеки”]	347
[Передмова до т. XX “Руської історичної бібліотеки”]	349
Передне слово [до т. XXXI—XXXII “Записок НТШ”]	352
Передне слово [до т. XXXV—XXXVI “Записок НТШ”]	355
Вступне слово редакції [до т. VII “Руської історичної бібліотеки”]	356
Розділ II. АРХЕОЛОГІЧНІ СТУДІЇ	357
Молотівське срібло	359
Молотівське срібло. Археологічна замітка	361
Печатка м[итрополита] Константина з Звенигорода	367
Похоронне поле в с. Чехах (археологічна розвідка)	369
Звенигород Галицький (історично-археологічна розвідка)	389
Печатка з Ступниці під Самбором	414
Розділ III. ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ	417
Гетьман Богданко. Критично-історична розвідка	419
Галицьке боярство XII—XIII в.	435
Анти (“Антаи, Antes). Уривок з “Історії України-Руси”	452
Анти. Реферат	465
Хмельницький і Хмельниччина. Історичний ескіз	466
Портрет Хмельницького з вид[ання] 1683 р. (До портрета)	490
Чи було між руськими племенами плем'я хорватів? Реферат	492

Розділ IV. ОГЛЯДИ, РЕЦЕНЗІЙНІ СТАТТІ	493
Нововидані пам'ятки давнього письменства руського	495
Нові розвідки з історії давньої Руси	512
Наукова діяльність Товариства імені Шевченка в р. 1895. Записка для загального збору р. 1896	534
Наукова діяльність Товариства імені Шевченка в 1896 і 1897 рр. Записка для загального збору 1898 р.	542
Наукове Товариство імені Шевченка і його діяльність в 1898 р.	550
Примітки до історії козащини з поводу книжки: Бесіди про часи козацькі на Україні	558
Розділ V. НЕКРОЛОГИ	569
Пантелеймон Куліш [Некрологічна звістка]	571
Петро Лебединцев — Іван Малишевський (Некролог)	572
В.Васілевський (Некролог)	574
Посмертні згадки (А.Скальковський, Е.Кунік, В.Ястребов)	575
Микола Гулак. Посмертні згадки	577
Е.Рудіковський — В.Луцкевич (Некрологічна згадка)	580
КОМЕНТАРІ	582
СПИСОК ЦИТОВАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ	644
ПОКАЖЧИК	654

Грушевський Михайло Сергійович

Твори: У 50 томах

Том 6

Серія "Історичні студії та розвідки (1895–1900)"

Редактор	<i>Л.Веремієнко</i>
Художнє оформлення	<i>С.Іванов</i>
Технічний редактор	<i>С.Довба</i>
Комп'ютерний набір і верстка	<i>Л.Гринчишин</i>
Коректори	<i>Р.Гамада, М.Ломеха, Б.Павлів, О.Тростянчин</i>

Здано на складання 03.06.2004. Підп. до друку 11.11.2004. Формат 70x100¹/₁₆.
Папір офс. Гарн. Academy. Офс. друк. Умовн. друк. арк. 54,82. Умовн. фарбовідб. 55,22.
Обл.-вид. арк. 44,98. Додатк. накл. 2000 прим. Свідоцтво держ. реєстру:
серія ДК № 22. Вид. № 03. Зам. 529-4.

Державне спеціалізоване видавництво "Світ" 79008 м. Львів, вул. Галицька, 21
www.dsv-svit.lviv.ua; e-mail: office@dsv-svit.lviv.ua

Надруковано з готових діапозитивів на ВАТ "Львівська книжкова фабрика "Атлас"
75005 м. Львів, вул. Зелена, 20

Грушевський М.С.

Г 91 Твори: У 50 т. /Редкол.: П.Сохань, Я.Дашкевич, І.Гирич та ін.;
Голов. ред. П.Сохань. — Львів: Світ, 2002 —
Т. 6: Серія "Історичні студії та розвідки (1895–1900)". — 2004. —
696 с.

ISBN 966-603-223-6; 966-603-367-4 (т. 6).

Шостий том зібрання праць М.Грушевського є другим томом серії "Історичні студії та розвідки" і охоплює період 1895–1900 рр. У ньому вміщені публікації документів, джерелознавчі розвідки і передмови, історичні статті та науково-інформаційні матеріали.

Видання розраховане для науковців та всіх, хто цікавиться історією України.

ББК 63.3 (4 УКР)

ISBN 966-603-223-6

ISBN 966-603-367-4 (т. 6)